

Krajina

Krajina jako místo kde žijeme, vnímání krajiny
XGEp01 | XGEk01 Praktikum k poznávání společnosti
Mgr. Kateřina Gorčíková, Ph.D.

Co je krajina?

- Část zemského povrchu
- Má svoji danou polohu na Zemi
- Tvořena souborem ekosystémů i místy, která vytvořil člověk

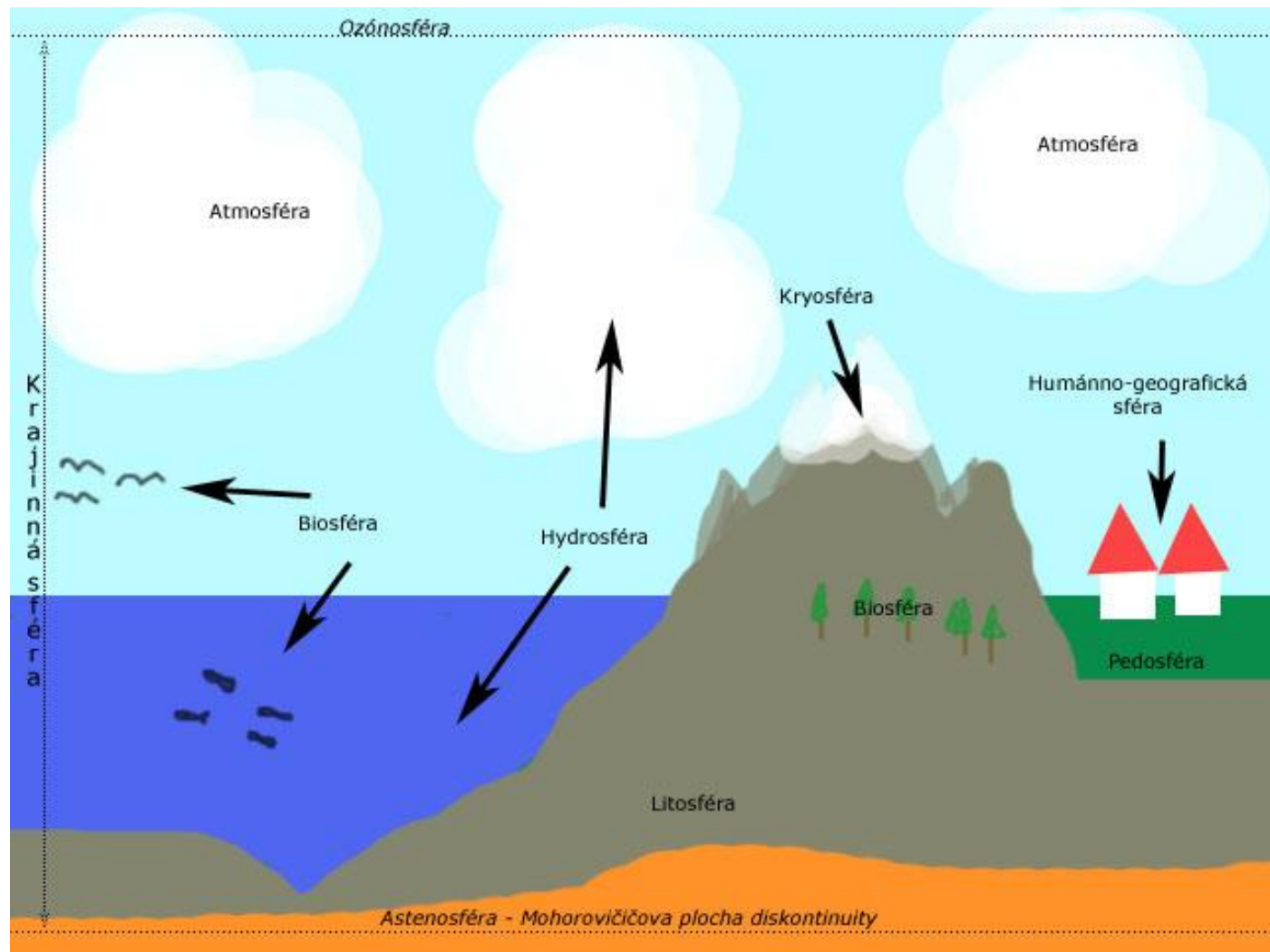

Co je krajina?

- Část zemského povrchu
- Má svoji danou polohu na Zemi
- Tvořena souborem ekosystémů i místy, která vytvořil člověk

Každá krajina je trojrozměrná – není to jen to, co vidíme na zemském povrchu, ale součástí krajiny i něco nad povrchem a pod povrchem.

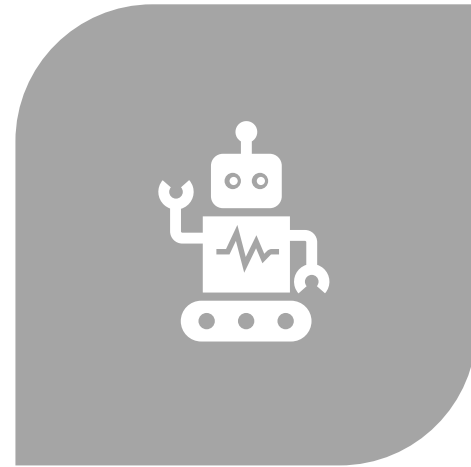

Krajinné prvky

PŘÍRODNÍ

KULTURNÍ – UMĚLÉ,
VYTVOŘENÍ ČLOVĚKEM

Typy krajiny

Člověk v krajině bydlí, pracuje, odpočívá. Přitom krajinu využívá, přetváří, obohacuje i ochuzuje, ohrožuje a sám je jí ohrožován.

- Přírozená
- Kulturní

Kulturní krajiny

- Přírodní
- Obhospodařovaná
- Obdělávaná
- Příměstská
- Městská

Dále můžeme vymezit:

- Devastovaná / zničená
- Rekultivovaná / umělá krajina

NÁMĚT

AKTIVITY:

Krajiny v okolí školky

Činnosti a rozvíjené dovednosti: venkovní učení, pozorování, rozvoj jazykových dovedností

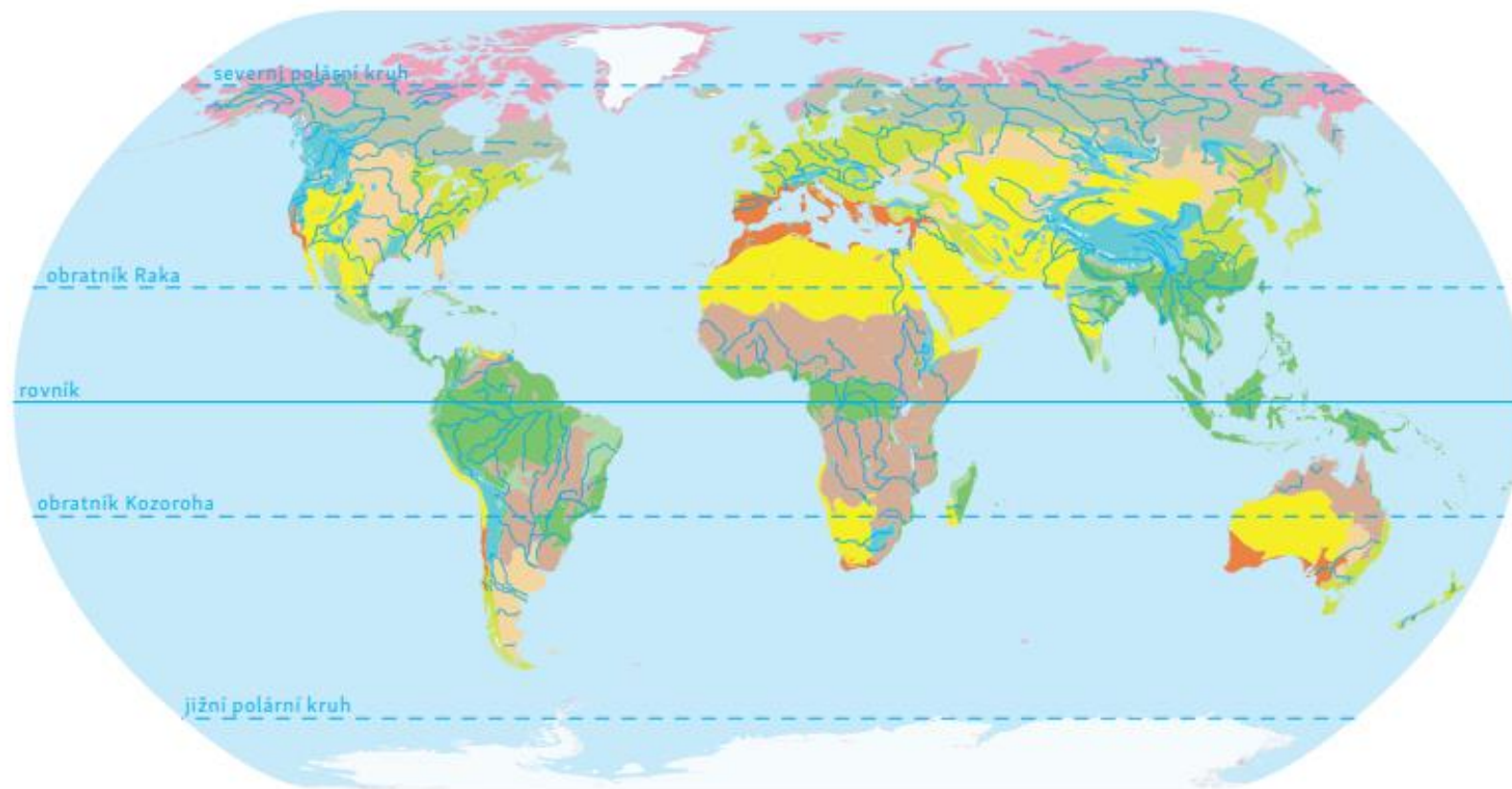
Použité metody: prožitkové učení, kooperativní učení

Popis aktivit a činností: Vydáme se s dětmi na vycházku a pozorujeme krajiny v okolí školky, jak se od sebe liší. Zkouším rozpoznat, jak člověk krajinu využívá, co v ní najdeme, zda převažují přírodní nebo člověkem vytvořené prvky apod.

Pomůcky: -

Rizika? → Jak jim můžeme předejít?

Krajiny ve světě

polární zaledněná území	listnaté a smíšené lesy	pouště a polopouště	tropické deštné lesy
tundry	subtropické lesy a křoviny	savany	horská vegetace
jehličnaté lesy (tajga)	stepi	tropické a subtropické sezónní lesy	

0 2 500 5 000 km

Najdi krajinu

- Ve které krajině je nejtepleji?
- Ve které krajině je největší zima?
- Ve které krajině je největší sucho?
- Ve které krajině žijeme?
- Ve které krajině nejvíce prší?
- Ve které krajině jsou největší obilnice světa?
- Do které krajiny pojedu, když budu mít v kufru plavky, potápěčské brýle a opalovací krém?
- Ve které krajině bydlí veverka?

NÁMĚT AKTIVITY: Najdi krajinu

Činnosti a rozvíjené dovednosti: rozvoj výtvarných dovedností, **rozvoj pohybových dovedností**

Použité metody: učení hrou, prožitkové učení

Popis aktivit a činností: Děti si prohlédnou obrázky krajin světa, které jsou rozmístěné po třídě. Učitel dává otázku. Děti vybírají správnou krajinu a k ní se přesunou.

Pomůcky: fotografie krajin světa

Rizika? → Jak jim můžeme předejít?

Téma krajina v RVP PV

Vzdělávací oblast Dítě a jeho svět

Dílčí vzdělávací cíle:

- Seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu
- Vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách

Očekávané výstupy:

- Mít širší povědomí o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte
- Vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý – jak svět přírody, tak i svět lidí
- Všimnout si změn a dění v nejbližším okolí

Literatura:

- Kolečka, J. (2013). *Nauka o krajině. Geografický pohled a východiska*. Praha: Nakladatelství Academia.
- Kolečka, J. (2014). *Nauka o krajině pro studující geografie magisterských učitelských oborů*. Brno: Masarykova univerzita.
- Lokoč, R., & Lokočová, M. (2010). *Vývoj krajiny v České republice*. Brno
- Projekt Krajina za školou: <http://www.krajinazaskolou.cz/>
- Projekt Putování prostorem a časem: <http://www.putovaniprostoremacasem.cz/>
- Kolektiv autorů Lipky. (2012). *Krajina v obrazech*. Brno: Lipka.
- Kolektiv autorů Lipky. (2012). *Uzdravme krajinu*. Brno: Lipka.
- Češková, A., & Kvasničková, L. (2010). *Za příběhem krajiny*. Brno: Lipka.
- Kolektiv autorů. (2016). *Krajina nápadů*. Třebíč: Chaloupky, o.p.s.
- Jančaříková, K. (2010): Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání. Praha: Raabe

Náměty do výuky v MŠ

Moje krajina

Činnosti a rozvíjené dovednosti: rozvoj výtvarných dovedností, **rozvoj pracovních dovedností**

Použité metody: dovednostně-praktické: pracovní činnosti

Popis aktivit a činností: děti poznávají jednotlivé typy krajin (přírodní, městská, obhospodařovaná, devastovaná...) a tvoří/ modelují vlastní krajinu z nabídnutých materiálů

Pomůcky: přírodniny, hračky co nabízí školka, kinetický písek, plastelína, krabice a různé krabičky, krepový papír

Námět: <https://pdfknihovna.cz/blog/piskova-modelina/>

Alternativa: krajiny můžeme tvořit venku, na pískovišti či jiných prostranství

Vycházka na místo s vyhlídkou

Činnosti a rozvíjené dovednosti: **venkovní výuka**, rozvoj jazykových dovedností, pozorování, rozvoj pohybových dovedností

Použité metody: vyprávění učitele, prožitkové učení

Popis aktivit a činností: Děti jdou na vycházku na místo s vyhlídkou (kopec, rozhledna, vysoká budova apod.). Pozorují krajinu, vyjmenovávají, co všechno je součástí krajiny, kterou vidí. Rozlišují (třídí) prvky vytvořené přírodou (přírodní) a člověkem (kulturní).

Další náměty: Dětem klademe otázky: Co vše v krajině vidíte? Jaké prvky vytvořil (postavil) člověk? Co vytvořila příroda? Jak byste nazvali tuto krajinu? (město, vesnice, sídliště, les, louka...).

Po návratu do školky se posadíme s dětmi v kruhu a vyzveme děti, aby každý jmenoval jednu věc, kterou viděl venku, upozorníme děti na to, že se odpovědi nemohou opakovat.

Námět: vlastní

Alternativa: lze pozorovat z okna školky / rozhledny / vyhlídky kostela apod.

Najdi v krajině

Činnosti a rozvíjené dovednosti: pozorování, **rozvoj pohybových dovedností**, venkovní výuka

Použité metody: prožitkové učení, kooperativní učení

Popis aktivit a činností: Děti hledají **geografické (krajinné) prvky v krajině**. Každé dítě dostane tabulku o 3x3 políčkách, kdo první najde všechny prvky, volá "Bingo" a vyhrál.

Tato hra je vhodná na oživení vycházky. Pokud není možnost hrát ji v terénu, mohou děti prvky krajiny hledat na fotografiích, které jim připravíme v prostorách školkové zahrady

Pomůcky: tabulka pro bingo, předem vymyšlená trasa nebo území, kde děti budou hledat, alt. fotografie krajinných prvků

Námět: vlastní

Vzorník ekosystémů

Činnosti a rozvíjené dovednosti: pozorování, rozvoj výtvarných dovedností, **manipulace s pomůckami**, venkovní výuka

Použité metody: prožitkové učení, kooperativní učení

Popis aktivit a činností: Každé dítě dostane jeden papír. Vydáme se na vycházku. Dítě si vybere své místo, papír potřeme lepidlem a položí ho lepidlem dolů na zem. Papír opatrně zvedneme – máme otisk země. Po návratu do školy vytvoříme vzorník ekosystémů: nalepíme všechny otisky na karton nebo balicí papír.

Pomůcky: lepidlo, štětce, kousky papíru, balicí papír nebo karton

Námět: Jančaříková, K. (2010): Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání. Praha: Raabe

Okno do krajiny

Činnosti a rozvíjené dovednosti: **pozorování**, rozvoj jazykových dovedností, rozvoj pohybových dovedností

Použité metody: prožitkové učení

Popis aktivit a činností: Aktivitu lze využít jako zpestření vycházky nebo samostatnou hru. Z kartonu nebo špachtlí vytvoříme rámeček, do kterého se každý účastník pokusí zachytit obraz v krajině, který se mu nejvíce líbí.

Varianta: podobně lze rámovat líbivé detaily. Rámeček položíme / opřeme přímo na místo, které chceme ostatním ukázat

Pomůcky: rámeček z kartonu nebo dřevěných špachtlí; areál, kde se mohou děti volně pohybovat

Námět: Kolektiv autorů. (2016). *Krajina nápadů*. Třebíč: Chaloupky, o.p.s. – *aktivita Rámování krajiny*

Barevné krajiny

Činnosti a rozvíjené dovednosti: rozvoj pohybových dovedností

Použité metody: učení hrou

Popis aktivit a činností: V herně rozmístíme na zem několik barevných krajin (domečků) / fotografií krajin. Děti se podle preferované barvy ubytují v krajině. Na hudbu pobíhají po okolí, na vypnutí hudby se vrací zpět do svého domečku – do své krajiny.

Pomůcky: fotografie krajin, barevné kruhy nebo pruhy krepového papíru

Námět: Kolektiv autorů: Krajina nápadů. Chaloupky o.p.s, Třebíč.
2016 – *aktivita Rámování krajiny*

Paměť krajiny

Činnosti a rozvíjené dovednosti: rozvoj jazykových dovedností, venkovní výuka,

Použité metody: učení hrou

Popis aktivit a činností: Děti při procházkách v okolí školky hledají pamětníky krajiny - studánky, boží muka, sochy, kapličky, křížky u cest, smírčí kříže, staré vodárny... Povídáme si s dětmi o jejich významu, proč je lidé stavěly a umísťovali tam, kde dneska jsou. Jaký je jejich význam v dnešní krajině

Pomůcky: -

Námět: Kolektiv autorů. (2016). *Krajina nápadů*. Třebíč: Chaloupky, o.p.s.

Krajiny na cestách

Činnosti a rozvíjené dovednosti: rozvoj jazykových dovedností, manipulace s pomůckami

Použité metody: učení hrou, prožitkové učení, kooperativní učení

Popis aktivit a činností: Děti milují cestování! Připravte si katalogy cestovních kanceláří a turistických center, staré pasy, fotografie z dovolených, kufr, oblečení na cestu, zahraniční mince apod. Společně s dětmi prolistujte katalog cestovní kanceláře, popisujte krajiny, říkejte, co se vám v nich líbí, co by chtěli navštívit. Jak se tam dostanete? Co budete potřebovat? Čím zaplatíte? K čemu je pas?

Pomůcky: staré časopisy, fotografie, pohlednice, katalogy cestovních kanceláří apod.

Námět: THIRIOT, E. (2017). Rok plný učení zábavnou formou. Praha: Svojtka